

Bretons licht

Colofon

ISBN: 978 94 6365 884 3

1e druk 2026

© 2026, Hein-Anton van der Heijden

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Drukwerk: CSL digitaal B.V.

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Schilderij omslag: Maximilien Luce, *Côte rocheuse*

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Bretons licht

Roman

Hein-Anton van der Heijden

Van dezelfde auteur:

De zomer van Godard

Winterkwartet

Waar ze was

Reis naar Brabant

Twee koffers

Denken, vreugde, liefde

Inhoud

1.	Gepofte kastanjes in oktober	7
2.	Philippe en Marion	19
3.	De eeuwige terugkeer van de dingen	28
4.	Schaduwzoekers	47
5.	Een driedubbele crisisdag	56
6.	Het verraad van de woorden	75
7.	Kurkgeld	92
8.	Het Bretonse licht	109
9.	De wereld is lelijk geworden	128
10.	Het uur van de hartmeridiaan	142
11.	Synchroniciteit	164
12.	Het zevende bardo	189
	Aantekeningen	207

1. Gepofte kastanjes in oktober

Toeval is Gods manier om anoniem te blijven. Het schijnt een uitspraak te zijn van Albert Einstein en hoewel ik niet in God geloof, wist ik toch meteen dat hij gelijk had.

Daarover gaat dit verhaal.

Direct de eerste keer dat JP mij zag, probeerde hij me te versieren. Het was een slappe poging en ik heb ook vaak genoeg een spannender tekst gehoord. Maar toch, wat er op dat moment niet allemaal in mijn kop én lijf gebeurde...

‘Dat komt van Marie-Louise,’ wist hij, meteen nadat ik me had voorgesteld. ‘Maar,’ ging hij door alsof hij me al jaren kende, ‘Malou is sterker en past dus veel beter bij je. Het heeft iets... iets donkers. Niet pikzwart, eerder bruin, gepofte kastanjes in oktober.’ Hij keek me aan met een glimp van triomf in zijn ogen, alsof hij zojuist benoemd was tot de nieuwe dichter des vaderlands.

Ik wist niet direct wat ik moest antwoorden.

‘Zelf heb ik ook een dubbele voornaam,’ greep hij dus meteen zijn kans. ‘Alleen, bijna niemand weet dat. Eigenlijk heet ik geen Pierre maar Jan-Pierre. Dat komt zo: mijn opa van vaderskant heette Yann. Yann met een Griekse ij. Maar mijn grootvader van moederszijde kwam uit Maastricht en daar werd vroeger alleen maar Frans gesproken; die heette dus geen Piet maar Pierre. Maar omdat voor de meeste Nederlanders van boven de rivieren een dubbele voornaam veel te moeilijk is om te onthouden, ben ik mezelf maar Pierre gaan noemen. Ik had net als jij kunnen kiezen voor een afkorting, maar dan was het dus

Japie geworden. En om nou de rest van mijn tijd als Japie door het leven te moeten gaan...' Hij keek me trouwhartig aan.

Ik schoot in de lach, maar dat kon ook komen door wat zich intussen, zonder dat ik er weet van had, allemaal afspeelde in mijn hersenpan. Chemische processen – dopamine, oxytocine en weet ik wat nog meer – waar je de laatste tijd zo vaak over leest. De manier waarop hij zijn verhaal vertelde, maar vooral hoe hij de naam Japie uitsprak, het maakte iets in me wakker. Iets onherroepelijks, maar tegelijk ook iets van vertedering. Want met al zijn praatjes was hij vooral ook kwetsbaar. Kinderlijk. Naïef. Alsof hij ondanks zijn tv-debuut in de Ontbijtshow nog steeds een kleine jongen was. Een jongetje dat voor het eerst mocht meedoen met de grote mensen. Bovendien rook hij naar patchoelie en dat is voor mij sinds corona altijd weer een pre. Maar toch, als ik toen al had geweten hoe het af zou lopen...

*

Het was maandagmorgen half zeven; het was begin februari en nog pikdonker, en er viel een zachte miezerregen. De sprinter tussen Amsterdam Centraal en Hilversum Mediapark was ondanks het vroege uur stampvol, maar het Mediapark zelf was nog in diepe rust. Alle ramen waren verlicht, maar in de lanen tussen de gebouwen was niemand te bekennen. Alsof iedereen al uren binnen was. Ik deed zoals elke eerste week van de maand de visagie van de ontbijt-tv en JP was die ochtend mijn eerste klus.

Alle mensen, vrouwen én mannen, die ik in mijn draaistoel krijg in een van de make-upkamers op het Mediapark of in mijn eigen Amsterdamse studiootje zijn uiteindelijk te herleiden tot twee soorten: waarachtige mensen en acteurs. De kunst is alleen om

vast te stellen bij welke soort iemand werkelijk hoort en dat duurt vaak veel langer dan je denkt.

In de eerste plaats heb je mannen, vrouwen en iedereen daartussenin, met een karakter dat exact samenvalt met de rol die hen is toebedeeld in het leven. Ze hebben weinig behoefte zich anders voor te doen dan ze zijn, en vaak kunnen ze dat ook niet. Het enige wat ze van mij verlangen is een iets mooiere, jongere of zuiverder versie van zichzelf. Een versie waarmee ze zich weer even kunnen verzoenen met de persoon die ze voor zich zien in de spiegel en waarmee ze het onvermijdelijke verval op afstand houden.

En dan heb je, ten tweede, mannen en vrouwen voor wie dat allemaal niet geldt. Zij zijn in staat allerlei verschillende rollen te spelen, of denken dat te kunnen. Verleidelijk of afstandelijk. Mysterieus of rechtdoorzee. Meelevend of vastberaden. Gevoelig of flamboyant. In elk geval willen ze dat, al die rollen kunnen spelen, en voor het realiseren van die wens komen ze altijd weer bij mij terecht.

Die tweede groep is voor mij het spannendst, het meest uitdagend. Met hen kán ik iets, mag ik verdergaan dan enkel toepassen wat ik in mijn opleiding heb geleerd. Deze vrouwen, mannen en iedereen daartussenin doen een beroep op mijn creativiteit. Op mijn verbeeldingskracht, mijn fantasie, mijn inlevingsvermogen. Maar ondanks al die voordelen ligt mijn sympathie onherroepelijk bij de eerste groep. En waar dat dan weer door komt...

Ik ben visagiste, schoonheidsspecialiste, make-upartieste of wat voor namen ze er ook allemaal voor verzonnen hebben. Praktisch geschoold in elk geval, zo heet dat tegenwoordig, en daardoor met de week meer in trek. Ik weet hoe je de sterke ele-

menten van iemands gezicht kunt benadrukken en de ongunstige kanten moet camoufleren. Ik ken de ins en outs van oog- en gezichtsvormen en ik weet hoe je die met make-up kunt verhullen of juist versterken. De verschillende types huid en huidtinten hebben voor mij geen geheimen meer, en dat geldt evengoed voor de make-up die daarbij het beste past. En ten slotte, en dat is bij acteurs het belangrijkste, ik weet hoe ik door al die vaardigheden en ervaring iemands uitstraling – als dat nodig is – volledig kan veranderen.

Eind vorig jaar ben ik 38 geworden. Ik heb halflang, dik, donker haar, een licht getinte huid en door mijn neus steekt al jarenlang een ringetje van rood goud. Ik ben fors gebouwd, mijn lievelingskleur is zwart – blauwzwart, fluweelzwart, nachtzwart – en dat zie je terug in de laarzen die ik haast altijd draag. Nog steeds kleed ik me het liefst gothic, dus compleet met chokerkettingen, naaldoorbellen en alles wat daar verder bij hoort. En het beeld dat anderen daardoor van me hebben, wordt het laatste half jaar nog eens versterkt door de tattoos op allebei mijn polsen. Maar ondanks de dreiging die er door dit alles onmiskenbaar van mij uitgaat, vindt bijna iedereen me aardig. En dat komt dan weer vooral omdat ik een geruststellend accentloos Nederlands spreek en daarnaast beschik over een, al zeg ik het zelf, rijke woordenschat.

Voordat ik in dienst kwam van de omroep en vrijwel tegelijk ook mijn eigen make-upstudiotje opende, heb ik lange tijd gewerkt voor de film. Op de eindeloze aftiteling van een dozijn Nederlandse bioscoopfilms staat ook mijn make-upartiestennaam Malou te lezen. Hoewel die, eerlijk is eerlijk, meestal pas in beeld komt als veel toeschouwers hun jas al hebben aangetrokken of zelfs al op weg zijn naar het café.

Sinds ik maandelijks één week werk voor de tv – de eerste week van elke maand – heb ik de visagie van drie verschillende ontbijttalkshows gedaan. Bij dat werk heb ik een heleboel beroemdheden (of, zoals de glossies het noemen, *celebrities*) ontmoet. BN'ers en VBN'ers, Vaag Bekende Nederlanders. Ik zal geen namen noemen, maar ik kan wél zeggen dat behoorlijk wat politici en cabaretières, actrices en topsporters, jonge schrijfsters en CEO's hun publieke faam van zelfverzekerd én geestig, sensueel én toegewijd, onverstoorbaar maar toch gevoelig, tenminste voor een deel ook aan mij te danken hebben.

Sommige van die BN'ers en VBN'ers, ik ga niet zeggen wie, bezoeken ook buiten mijn maandelijkse week in Hilversum regelmatig mijn studiootje in Amsterdam. Dat komt omdat je als visagiste niet alleen make-upartieste bent, maar ook uitlaatklep, persoonlijk adviseur, sterke schouder en soms zelfs lifestyle-coach. Of in elk geval omdat *ik* die rol steeds vaker krijg toebedeeld.

'Waarom neem je niet eens een andere bril?' vroeg ik een keer aan een Kamerlid voor de partij waar ikzelf ook al jarenlang op stem, maar die te gast was in een superrechtse talkshow. Ik moest hem opmaken, poederen en zijn haren kammen, maar door zijn zware fok bleef hij eruitzien als een koorknaap uit de Biblebelt. 'Een bril,' ging ik door, 'waarmee ook jonge mensen je zien zitten. En als je dan toch bezig bent, er bestaan echt nog wel andere dassen dan alleen maar effen blauwe.'

Daar begon het allemaal mee. Want de politicus deed niet alleen alles wat ik hem had aangeraden, hij vertelde ook aan iedereen die het horen wilde dat je bij die Malou – je weet wel, die grote vrouw met al die kettingen en dat ringetje door haar neus

– dat je bij haar niet alleen terecht kon voor make-up, maar dat ze ook verdomd goeie kleedadviezen gaf. ‘Zij weet iets wat wij niet meer weten; ze weet wat er onder jongeren leeft’.

En daar bleef het dus niet bij. Want toen ik eenmaal had besloten om voortaan nog maar één week per maand in Hilversum te werken in plaats van vier – ik had geen zin meer om elke werkdag ’s ochtends vroeg daarheen te treinen – wisten steeds meer BN’ers en VBN’ers mijn nieuwe studiootje op de Westelijke Eilanden moeiteloos te vinden.

‘Je gaf me vorige keer zo’n goed advies over *strobing*,’ zei de helblonde presentatrice van een kennisquiz voor laaggeletterden (of, zoals de zender het zelf afficheerde, ‘een kennisquiz voor iedereen’). ‘Dat *strobing* zoveel natuurlijker is dan je gezichtscontouren accentueren met plamuur. En ook mijn vriend ziet me veel liever zo. Mag ik niet eens bij je langskomen in Amsterdam?’ ‘Nou, één keer dan,’ heb ik geantwoord.

‘Wat je me laatst zei over de kleur van mijn overhemd,’ zei de directeur van een of andere vage afkorting, ‘dat die helemaal niet paste bij de kleur van mijn ogen. Mijn vrouw was stikjaloers, ze dacht dat ik een vriendinnetje had. Zelf was ze in elk geval nooit op het idee gekomen. Zou je me niet vaker kledingadviezen willen geven? Maakt niet uit wat je ervoor vraagt.’

‘Sinds jij me zo professioneel hebt opgemaakt,’ zei, en dan hou ik op, een politicus van een partij waar ik zelf dus nooit van mijn leven op zou stemmen, ‘sinds die dag snap ik pas echt dat uiterlijk alles is. De mensen in mijn partij wisten niet wat ze zagen. En ik weet één ding zeker: jou wil ik als mijn vaste visagiste. Wat het ook moet kosten.’

Ik heb het vriendelijk afgewimpeld.

Deze griezelige humanoïde was een perfect voorbeeld van de tweede mensensoort waar ik het daarnet over had: het type van de acteur. Niet wie of wat ze zelf zijn en vinden, maar hoe ze op anderen overkomen is voor hen het enige wat telt. En soms gaat het nog verder. Sommige acteurs zijn, net als echte toneelspelers, bereid en ook in staat om elk moment een andere gedaante aan te nemen. Een ander masker op te zetten. Een andere mening te verkondigen. Een ander mens te worden.

Het beste voorbeeld is die ene politicus – voor de zekerheid zal ik ook zijn naam weer niet noemen – die in zijn eigen partij geen toekomst meer had, maar die plotseling een topbaan bij de EU kreeg aangeboden. Alleen wel op een terrein waar hij vroeger diep op neerkeek. Maar hij wilde zo graag bij de grote jongens horen dat hij zijn ziel zonder aarzelen aan de duivel verkocht. En daar voelde hij zich nog goed bij ook...

Ik weet, het is een extreem voorbeeld. De meeste acteurs in de niet-letterlijke zin van het woord zouden nooit zo ver gaan als deze aalgladde eurocommissaris. En in de visagie is de grens tussen echt en kunstmatig trouwens ook altijd vloeibaar. Strikt genomen maakt alles wat ik aan iemands gezicht verander die persoon een stukje minder echt. Maar is hij daardoor ook meteen kunstmatig of gekunsteld?

Waar het mij om gaat is wat iemand uitstraalt, wat hij werkelijk is en wil. Is hij of zij iemand uit één stuk, die geen toneel wil spelen? Is zij of hij betrouwbaar, waarachtig en authentiek? Of gaat het hem erom de waarheid over zichzelf moedwillig naar zijn hand te zetten?

Voor veel van mijn klanten, politici in de eerste plaats, is het een heel nieuwe ervaring te praten met een vrouw die niet alleen

praktisch is geschoold, maar die er ook nog eens totaal anders uitziet dan iedereen die ze kennen. Voor hen ben ik een meisje uit het volk voor wie je ondanks haar chokerketting niet bang hoeft te zijn. En met wie je zelfs een goed gesprek kunt voeren. Zo lang ze in mijn make-upstoel zitten zijn niet zij, maar ben ik de baas. Ze krijgen dan vanzelf iets hulpeloos, en dan is de stap naar bekentenissen (over hun vrouw, hun man, hun leven) nooit ver weg. En bij sommige mannen, de stoutmoedigste én arrogantste onder hen, gaat het zelfs nog verder. Die zie je denken dat er met mij misschien wel iets te beginnen valt. Ga maar na: zij strak in het pak, inkomen van minimaal twee ton, auto met chauffeur. En ik: praktisch geschoold en daardoor waarschijnlijk niet veel te makken, maar wel in staat tot een onverwacht goed gesprek. En bovendien een stuk spannender om te zien dan hun eigen vrouw. In hun hart, vinden ze, zijn ze nog altijd een jongen, een waaghals, een vrijbouter. Dat moet voor zo'n punkmeisje toch ook aantrekkelijk zijn?

Zolang ze hun handen thuishouden laat ik het maar zo.

*

Natuurlijk weet ik ook wel dat je mensen nog op heel andere manieren kunt rubriceren dan in waarachtige mensen en acteurs, ik ben niet gek. Er zijn oneindig veel indelingen. Je hebt extraverten en introverten, denkers en doeners, optimisten en pessimisten. Er zijn stugge doorslapers en mensen die de halve nacht wakker liggen, twijfelaars en knopendoorhakers, honden- en kattenliefhebbers, revolutionairen en conservatievelingen. Je hebt vleeseters en vegetariërs, vegetariërs en veganisten, haver-melkdrinksters en yogameisjes die zweren bij amandelmelk. Of, zoals ikzelf, bij sojamelk. En om terug te komen op het verschil

tussen waarachtige mensen en acteurs: is ook dat onderscheid niet veel te grof? Er zijn allerlei soorten waarachtige mensen – romantici, godsdienstwaaninnigen, mensen zonder fantasie – zoals je, weet ik uit ervaring, ook honderd soorten acteurs hebt.

Je kunt ook kiezen voor subtielere indelingen. Indelingen die uitgaan van iemands horoscoop bijvoorbeeld, dat spreekt me sinds JP sterk aan, hoe diep mannen als mijn vader daar ook op neerkijken. Dat komt allemaal door onze eerste avond samen. Al meteen die keer zei hij met grote stelligheid dat ik een Boogschutter was, met maan in Schorpioen en Weegschaal als ascendant. Ik had geen idee wat hij bedoelde, maar het bleek achteraf wel precies te kloppen. En vanaf dat moment wist ik dat ik met die astrologie iets wezenlijks te pakken had, iets wat er echt toe deed. Iets tussen instinct en ratio in, een vorm van involgend denken. Iets eeuwenouds en geheimzinnigs, dat door de moderne tijd ten onrechte was vergeten, of was verbannen naar de pulpblaadjes. En dus ben ik me er serieus in gaan verdiepen. Eerst om te snappen waar JP het over had, later omdat astrologie een ideale alternatieve psychologie bleek te zijn. Een ingang om jezelf én anderen beter te begrijpen. Een manier waar officiële psychologen natuurlijk weer hun neus voor ophalen, maar die daarom des te meer aan mij besteed is.

Als ik naar mijn eigen horoscoop kijk, snap ik perfect waarom ik meer val op waarachtige mensen dan op acteurs. Met mijn superkritische Schorpioenenmaan zijn acteurs mij uiteindelijk wezensvreemd, hoezeer ik ook kan opgaan in een film of toneelstuk. Maar als het er echt op aankomt – mijn zon staat niet voor niets in Boogschutter – ben ik toch het meest geïnteresseerd in de waarheid, de hele waarheid en niets anders dan de waarheid.

Echter, in de astrologie is de maan niet het symbool van de waarheid maar van de verbeelding, en iemand met maan in Scorpio heeft volgens de handboeken slechts *een minimale verbeelding van zichzelf*.

Ik heb dat altijd een raadselachtige zin gevonden, een zin om lang op te kauwen. Want wat bedoelen ze daar precies mee: een minimale verbeelding van zichzelf? Kan ik mezelf niet in iemand anders verplaatsen? Verklaart dat mijn voorkeur voor waarachtige mensen, mensen die het makkelijkst zijn te lezen? Mensen die maar één rol kunnen spelen: die van zichzelf?

Ik ben er nog steeds niet uit.

*

Maar goed, ik had het over JP. Pierre die dus eigenlijk Jan-Pierre heette maar niet als Japie door het leven wilde gaan. En die mij dus wilde versieren, daarover bestond vanaf het begin geen twijfel.

JP was een kneiterlinkse, politiek geëngageerde onderzoeks-journalist die te gast was in de Ontbijtshow omdat hij een ont-hullend boek geschreven had over wat we in Nederland allemaal doen tegen de klimaatramp. Of, beter gezegd, níet doen, want het belangrijkste wat de politici hadden bedacht was allerlei subsidies uitdelen aan mensen en bedrijven die daar zelf wel beter van werden, maar waar het klimaat dus geen moer mee opschoot.

In zijn boek rekende JP niet alleen hard af met die politici, maar ook met de oliebaronnen en de Zuidasadvocaten, de banken en de boeren, de reisbureaus en de..., eigenlijk met iedereen. Allemaal droegen ze op hun manier bij aan de klimaatcatastrofe. Allemaal waren ze daar schuldig aan, en het boek eindigde met een lijst van honderd namen van mannen en vrouwen die die schuld het meest belichaamden: *de horribele honderd*.

Al meteen bij het verschijnen van *Klimaatcriminelen* was iedereen over hem heen gevallen. Dat kwam niet alleen omdat hij honderd door haast iedereen bewonderde mannen en vrouwen zonder mededogen witteboordencriminelen had genoemd, maar ook omdat hij ze een op een gelijkstelde met de bedrijven of instanties waar ze voor werkten. Alsof de hoogste baas van Shell dus hoogstpersoonlijk verantwoordelijk was voor de hele CO₂-uitstoot van zijn bedrijf, voor de aardbevingen in Groningen en voor het veranderen van de Nigerdelta in een hel op aarde. Of dat de topman van de grootste bank van Nederland de uit fossiele beleggingen behaalde miljardenwinsten tot op de laatste cent in eigen zak gestoken had. Zo werd het tenminste rondgetetterd op de socials, en iedereen praatte die natuurlijk weer braaf na.

JP was een slanke man met een gespierd en tanig lichaam. Zijn hals was opvallend lang en ook zijn hoofd was eerder langwerpig dan rond, hoewel het boven de slapen ineens opvallend breed werd. Om ruimte te bieden aan al zijn hersencellen...?

Hij had halflang, rossig haar en onder zijn rechteroog zat een litteken dat hij zo te zien al heel lang had. Misschien al wel vanaf zijn geboorte. Hij droeg een wijde broek, een goed vallend linnen colbert en een bohemienachtig sjaaltje. Ik schatte hem een jaar of vier ouder dan mezelf, en vanaf het eerste moment dat ik hem zag was ik zwaar onder de indruk. Geen type voor alleen vanilleseks. Want zijn uitstraling was niet alleen ijdel en brutaal, alsof hij zichzelf de hele tijd moest overschreeuwen om gelijk te krijgen, maar tegelijk ook dapper en onverschrokken. Een man die voor weinig terugdeinst, die het niet erg vindt om vijanden te maken, zeker niet als hij daarmee de waarheid boven tafel krijgt.

Totaal anders in elk geval dan alle watjes, huichelaars en meepraters die ik meestal in mijn make-upstoel krijg.

Al bij het poederen vertelde hij vol vuur over de moeite die het hem gekost had om alle feiten te verzamelen – overal stuitte hij op weerstand – maar ook om zijn boek überhaupt gepubliceerd te krijgen. De meeste uitgevers durfden het niet aan, waren bang voor negatieve aandacht, hoewel juist die de verkoop vaak het meest bevordert. Alleen een kleine, onafhankelijk uitgeverij had dat begrepen, en die had goed gegokt: JP's boek stond al een paar weken in de Bestseller Top Tien. En zijn optreden in Ontbijt-tv was voor hem de ultieme beloning voor al zijn moeite. Hoewel hij, zo vertrouwde hij me toe, zelf nog nooit naar het programma had gekeken.

Tot vorige week wist hij niet eens dat het bestond...